

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΙΝΔΟΥ

Γ. Ευθυμίου¹, Α. Καραγεώργος¹ και Γ. Ζιώγας¹

¹ ΤΕΙ Λάρισας, Παράρτημα Καρδίτσας, Τμήμα Δασοπονίας & Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, Τέρμα Μαυρομυχάλη, 43100, Καρδίτσα efthimiou@teilar.gr

Περίληψη

Το Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου θεσμοθετήθηκε το 2005. Πρόκειται για μια περιοχή με πλούσια βιοποικιλότητα, με τεράστια οικολογική σημασία την οποία επιβεβαιώνουν οι 11 μέχρι σήμερα περιοχές του που ανήκουν στο οικολογικό δίκτυο NATURA 2000, τα 11 Καταφύγια άγριας Ζωής, τα 2 Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους, το 1 Βιογενετικό Απόθεμα, οι 4 Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά. Το μεγάλο ενδιαφέρον για την περιοχή φαίνεται από την δυναμική στη δημιουργία ξενοδοχειακών καταλυμάτων (τα 2/3 αυτών δημιουργήθηκαν τη δεκαετία 2000-2010) και την ικανοποιητική οικοτουριστική υποδομή με 6 Κέντρα Ενημέρωσης, μεγάλο αριθμό μονοπατιών, παρατηρητηρίων, θέσεων θέας, τη δραστηριότητα 10 εταιριών εναλλακτικού τουρισμού, 6 ορειβατικά καταφύγια και 3 χιονοδρομικά κέντρα. Η μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στο πάρκο παρατηρείται κατά τη χειμερινή περίοδο, οι επισκέπτες του Πάρκου είναι κυρίως Έλληνες (89,4%), νέοι (26-45 ετών) και προέρχονται κυρίως από την Περιφέρεια της Μακεδονίας (38%) και Αττικής (35%). Οι αλλοδαποί επισκέπτες προέρχονται κυρίως από Γερμανία, Ισραήλ, Ιταλία και Αγγλία. Περίπου οι μισοί ξενοδοχοί (55,4%) είναι πρόθυμοι να επιβαρύνουν το τιμολόγιό τους με ένα συμβολικό ποσό (π.χ. 2 €) για την διαχείριση του Πάρκου από το Φορέα Διαχείρισης, το 85,4% αυτών επιθυμεί την ηλεκτρονική δικτύωση των επιχειρήσεών τους, συνεργάζονται κυρίως με τοπικές εταιρίες εναλλακτικού τουρισμού και χρησιμοποιούν στις παρεχόμενες υπηρεσίες εστίασης (85%) τοπικά προϊόντα. Η Οργάνωση, ο σχεδιασμός (χωρική και χρονική κατανομή της στο πλαίσιο της φέρουσας ικανότητας του πάρκου), η ποιότητα, η πιστοποίηση του οικοτουριστικού προϊόντος και η παρακολούθηση της επισκεψιμότητας, είναι μερικές από τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο Φορέας Διαχείρισης του Πάρκου.

Λέξεις κλειδιά: Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου, διαχείριση επισκεπτών, οικοτουρισμός, οικοτουριστική υποδομή

1. Εισαγωγή

Τα εθνικά πάρκα ως κατηγορία προστατευόμενων, από την ανακήρυξη του πρώτου επίσημα πάρκου στον κόσμο, του Yellowstone το 1872, είχαν ως κύρια χρήση την αναψυχή των επισκεπτών τους (Ευθυμίου, 2007). Η λήψη μέτρων προστασίας τους είχε ως στόχο τη διατήρηση της βιοποικιλότητάς τους που τα έκανε μοναδικά και ελκυστικά σε επισκέπτες. Η διαχείριση των επισκεπτών είναι ένα ουσιαστικό εργαλείο για την διατήρηση της οικολογικής ποιότητας ενός εθνικού πάρκου. Για να υπάρξει όμως σωστή διαχείριση χρειάζονται έσοδα για να καλύψουν θέσεις εργασίας. Ένα μέρος των εσόδων μπορούν να προέλθουν από την καταβολή ενός μικρού συμβολικού ποσού από τους Tour-Operators προς το Φ.Δ. του πάρκου (Boo 1992). Οι Lindberg & Hawkins (1993) αναφέρουν ότι τα έσοδα αυτά πρέπει να διατίθενται εκτός από τη διαχείριση των επισκεπτών και σε προγράμματα τοπικής ανάπτυξης. Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι το κόστος προστασίας μιας περιοχής αυξάνει όσο αυξάνει η χρήση της.

Για την καλύτερη διαχείριση ενός εθνικού πάρκου προτείνεται η δημιουργία ζωνών διαχείρισης ανάλογα με τις φυσικές και πολιτιστικές αξίες κάθε περιοχής, την ευαισθησία και την φέρουσα ικανότητά της (Ceballos-Lascuain 1996). Η χωροθέτηση της τουριστικής κίνησης, με ελεγχόμενα μονοπάτια διευκολύνει τη διαχείριση επισκεπτών (Σβορώνου 2003).

Η κατάρτιση και εφαρμογή ενός Σχεδίου Επιστημονικής Παρακολούθησης (Σ.Ε.Π.) σε προστατευόμενες περιοχές αποτελεί το εργαλείο για τη διαχείριση των επισκεπτών σε αυτές. Τα συστήματα παρακολούθησης των επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον και στην εμπειρία του επισκέπτη, καθώς και τα συστήματα διαχείρισης επισκεπτών, θεωρούνται σήμερα τα πιο πρόσφορα εργαλεία προσδιορισμού και τήρησης της φέρουσας ικανότητας σε μια προστατευόμενη περιοχή (Σβορώνου 2003). Στην Ελλάδα μέχρι σήμερα, μόνο σε τέσσερις προστατευόμενες περιοχές (Δαδιά, Κερκίνη, Πρέσπα, Ζάκυνθος) υπάρχουν και εφαρμόζονται (Σ.Ε.Π.).

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να καταγραφεί η επισκεψιμότητα στο πάρκο της Βόρειας Πίνδου και οι απόψεις των επιχειρηματιών που έχουν επενδύσει στους οικισμούς του πάρκου, αλλά

και η καταγραφή του αριθμού και το προφίλ των επισκεπτών της περιοχής που χρησιμοποιούν τα καταλύματα.

2. Υλικά και Μέθοδοι

2.1 Περιοχή έρευνας

Η περιοχή της Β. Πίνδου ανακηρύχθηκε Εθνικό Πάρκο το 2005 με την ονομασία «Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου» με την ΚΥΑ 23069/14-6-05 και περιλαμβάνει εντός των ορίων τους εθνικούς δρυμούς Βίκου-Αώου και Πίνδου (Βάλια Κάλντα). Το Διοικητικό όργανο του Πάρκου είναι ο Φορέας Διαχείρισης. Στη δικαιοδοσία του πάρκου έχουν περάσει δύο εθνικοί δρυμοί καθώς και περιοχές που ανήκουν στο Δίκτυο «Natura 2000». Πιο συγκεκριμένα στην έκταση του πάρκου περιλαμβάνονται:

- 2 Εθνικοί Δρυμοί: Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Β.Δ. 487/66, ΦΕΚ 120/Α/66) και Εθνικός Δρυμός Βίκου - Αώου (Π.Δ. 213/73, ΦΕΚ 198/Α/73)
- 11 Καταφύγια Άγριας Ζωής
- 2 Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (Σπηλαιού (ΦΕΚ 526/Β/73) και η χαράδρα του Βίκου (ΦΕΚ 95/Β/79)
- 1 Βιογενετικό Απόθεμα (πυρήνας του Ε. Δ. Πίνδου).
- 4 Σημαντικές για τα Πουλιά Περιοχές (IBA) (Πηγή: www.ornithologiki.gr): 1. Όρη Όρλιακας και Τσούργιακας (GR 050), 2. Όρος Τύμφη (Γκαμήλα) και όρος Σμόλικας (GR 066), 3. Κεντρικό Ζαγόρι και ανατολικό όρος Μιτσικέλι (GR 067), 4. Βάλια Κάλντα (Ε. Δ. Πίνδου) (GR 068).
- 11 περιοχές που ανήκουν στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο «Natura 2000»: 1. Εθνικός Δρυμός Βίκου-Αώου, (GR 2130001) SCI, 2. Εθνικός Δρυμός Πίνδου (Βάλια Κάλντα), (ευρύτερη περιοχή), (GR 1310003) SCI, 3. Όρος Τύμφη (Γκαμήλα), (GR 2130009) SPA, 4. Κορυφές Όρους Σμόλικας, (GR 2130002) SCI – SPA, 5. Όρος Βασιλίτσα, (GR 1310001) SCI, 6. Κεντρικό Τμήμα Ζαγορίου, (GR 2130004) SCI, 7. Όρος Μιτσικέλι, (GR 2130008) SCI, 8. Περιοχή Μετσόβου (Ανήλιο- Κατάρα), (GR 2130006) SCI, 9. Όρη Όρλιακας και Τσούργιακας, (GR 1310004) SPA, 10. Βάλια Κάλντα και Τεχνητή Λίμνη Αώου, (GR 1310002) SPA, 11. Κεντρικό Ζαγόρι και ανατολικό τμήμα όρους Μιτσικέλι, (GR 2130011) SPA
- 64 συνολικά παραδοσιακοί οικισμοί (ΦΕΚ 594/Δ/13.11.78 και 423/Δ/20.6.95)
- Πλήθος κηρυγμένων μνημείων, κυρίως Βυζαντικών και Μεταβυζαντικών.
- 1 Γεωπάρκο (η χαράδρα του Βίκου).

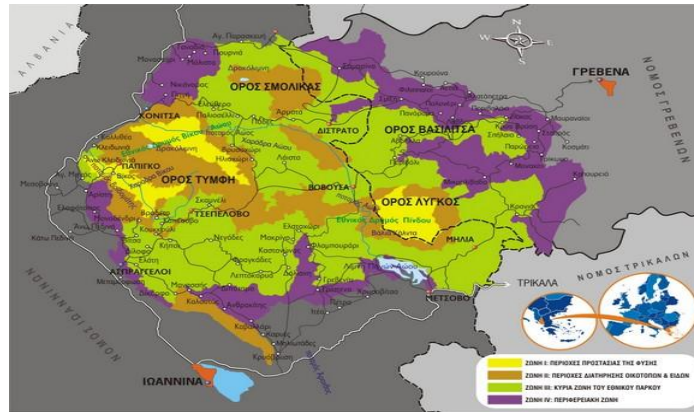
Το πάρκο διοικητικά ανήκει στους Νομούς Γρεβενών και Ιωαννίνων, έχει έκταση περίπου 2.000.000 στρ., η οποία αντιπροσωπεύει το 30% της συνολικής επιφάνειας των δύο νομών. Στην περιοχή μελέτης περιλαμβάνονται συνολικά 97 κύριοι οικισμοί, από τους οποίους οι περισσότεροι είναι ορεινοί. Περίπου το 80% των οικισμών που ανήκουν στο Ν. Ιωαννίνων είναι ορεινοί, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό ορεινών οικισμών που ανήκουν στο Ν. Γρεβενών είναι 50%.

Οι οικισμοί της περιοχής μελέτης είναι κτισμένοι σε υψόμετρα που κυμαίνονται από 400 μέχρι 1.450 μ. Πάνω από το 70% των οικισμών αυτών απαντούν σε υψόμετρο μεταξύ 800 και 1.100 μ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η χωροθέτηση και προσαρμογή των οικισμών στη γεωγραφία της περιοχής. Στο Ζαγόρι π.χ. οι οικισμοί έχουν χτιστεί σε προσήλιες πλαγιές και σε οπτική επικοινωνία μεταξύ τους.

Όσον αφορά τη χλωρίδα στην περιοχή της Βόρειας Πίνδου βρίσκονται περισσότερα από 1.100 είδη φυτών, σημαντικό μέρος από τα οποία είναι τα ενδημικά.

Πλούσια είναι και η πανίδα της περιοχής. Έχουν καταγραφεί περί τα 61 είδη θηλαστικών, με κυριότερα την καφέ αρκούδα, το ζαρκάδι, το αγριόγιδο Η ιχθυοπανίδα περιλαμβάνει 20 είδη και υποείδη ψαριών, των οποίων η παρουσία στα ποτάμια συστήματα της περιοχής μελέτης αναφέρεται από τους Kattoulas et al. (1973), Economidis (1991), Karakousis et al. (1991), 14 είδη αμφιβίων, 30 είδη ερπετών, 147 περίπου είδη ορνιθοπανίδας έχουν παρατηρηθεί, από τα οποία 49 είδη κατατάσσονται στα απειλούμενα (Species of Unfavourable Conservation Status) και 39 συμπεριλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι της Κοινοτικής Οδηγίας 409/79 της ΕΟΚ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 1981 της ΕΣΥΕ, η περιοχή είχε πληθυσμό 27.881 κατοίκους το 1991 είχε 25.624 κατοίκους, ενώ το 2001 20.420 κατοίκους που αντιπροσωπεύει περίπου το 10% του συνολικού πληθυσμού των δύο νομών.

Εικόνα 1: Χάρτης του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου. (Πηγή: www.epirusa.gr)
Picture 1: Map of National Park North Pindos

Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της χώρας, περιλαμβάνει τους ορεινούς όγκους της Τύμφης, του Λύγκα, του Σμόλικα και του Όρλιακα της Βόρειας οροσειράς της Πίνδου. Έχει έκταση 2.000 Km² περίπου (μέγιστο πλάτος 64,5 χιλιόμετρα, μέγιστο μήκος 53 χιλιόμετρα, περίμετρος 220,5 χιλιόμετρα) και δεν αποτελεί ενιαία διοικητική ενότητα.

Από τα στοιχεία της Νομαρχίας Ιωαννίνων τα ξενοδοχειακά καταλύματα που βρίσκονται εντός των ορίων της περιοχής του Εθνικού Πάρκου είναι 141 από τα οποία 24 βρίσκονται στο Δήμο Κόνιτσας, 1 στο Δήμο Ζίτσας, 4 στο Δήμο Ιωαννιτών, 82 στο Δήμο Ζαγορίου και 30 στο Δήμο Μετσόβου. Αντίθετα στο Νομό Γρεβενών σύμφωνα με στοιχεία της εκεί Νομαρχίας τα ξενοδοχειακά καταλύματα που βρίσκονται εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου είναι 58, στην περιοχή που ανήκει πλέον στο νέο καλλικρατικό Δήμο Γρεβενών. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι υπάρχει ικανοποιητική υποδομή για φιλοξενία επισκεπτών του πάρκου.

Επίσης, στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου βρίσκονται και 6 ορειβατικά καταφύγια τα οποία είναι: Καταφύγιο Γουμάρας, Καταφύγιο Χ.Ο.Σ. Γρεβενών, Καταφύγιο Γκαμήλας, Καταφύγιο Μιτσικέλι, Καταφύγιο Σμόλικα, Καταφύγιο Βωβούσας. Τέλος, σημαντική για την οικονομία της περιοχής είναι η λειτουργία των 3 χιονοδρομικών κέντρων: το Χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας, Χιονοδρομικό κέντρο Ιδρύματος Αβέρωφ, Χιονοδρομικό κέντρο Δήμου Μετσόβου. Παράλληλα στην ευρύτερη περιοχή του πάρκου δραστηριοποιούνται περί τις 10 ιδιωτικές εταιρείες εναλλακτικού τουρισμού.

2.2 Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα που διεξήχθη στο Εθνικό Πάρκο της Βόρειας Πίνδου είχε σαν στόχο την καταγραφή των οικοτουριστικών υποδομών του πάρκου με την διερεύνηση των ξενοδοχειακών καταλυμάτων, του προφίλ των ιδιοκτητών των ξενοδοχειακών μονάδων που δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά στην περιοχή του Πάρκου, αλλά και το προφίλ των επισκεπτών μέσα από το βλέμμα των επιχειρηματιών της περιοχής.

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε είναι αυτή των ανοικτών συνεντεύξεων (ερωτηματολογία). Η συλλογή των στοιχείων διήρκεσε από το φθινόπωρο του 2010 μέχρι και την άνοιξη του 2011. Συνολικά ερωτήθηκαν 130 ξενοδοχοί που αντιπροσωπεύουν τα 2/3 (66%) του συνόλου των ιδιοκτητών τουριστικών καταλυμάτων.

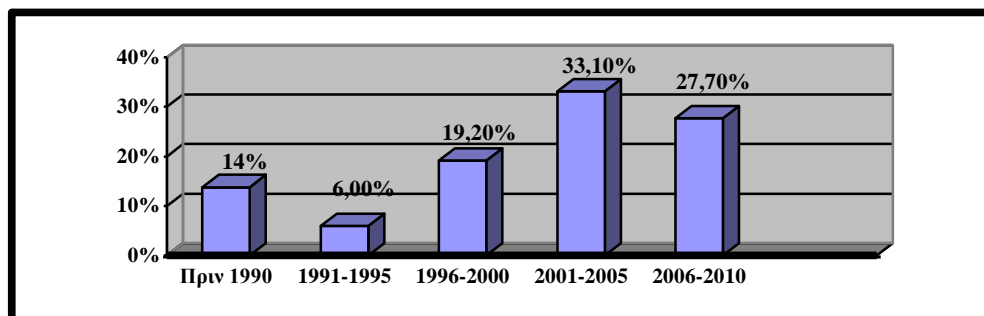
Τα ερωτηματολόγια αριθμήθηκαν και οι κωδικοποιημένες πια απαντήσεις επεξεργάστηκαν με το στατιστικό πακέτο Statistica v.8. Πέρα από τη βασική περιγραφική στατιστική έγινε στατιστική διερεύνηση συσχετίσεων (correlation) μεταξύ των μεταβλητών ενδιαφέροντος με εφαρμογή των μεθόδων πινακοποίησης (crosstabulation) και ελέγχων ανεξαρτησίας χ^2 .

3. Αποτελέσματα έρευνας

Συνολικά ήταν εφικτό να βρεθούν και συμπεριληφθούν στο δείγμα μας οι ιδιοκτήτες των 130 από τα 199 καταλύματα που είναι καταγεγραμμένα, καθότι κάποια από αυτά υπολειπονται ή έχουν κλείσει. Από την ανάλυση των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν στους ιδιοκτήτες των ξενοδοχειακών μονάδων και των καταλυμάτων που βρίσκονται στο πάρκο της Βόρειας Πίνδου προέκυψαν από την επεξεργασία και ανάλυσή τους τα παρακάτω αποτελέσματα.

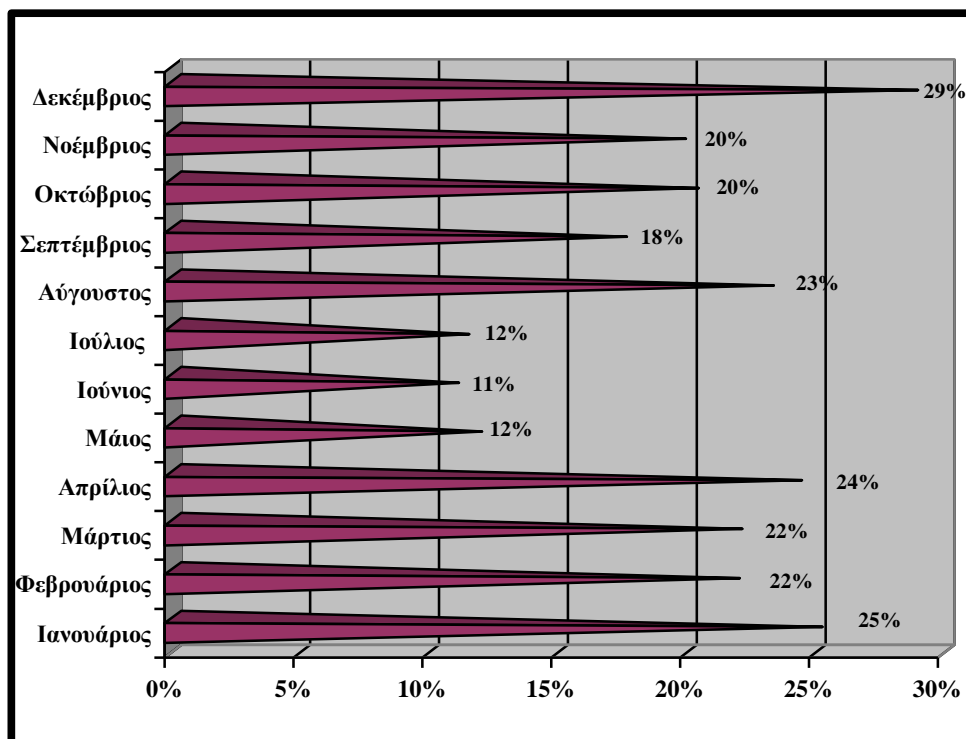
3.1 Προφίλ των ξενοδοχειακών μονάδων

Το 85,4% του δείγματος δήλωσε ότι η επιχείρηση είναι οικογενειακή, ενώ το 14,6% απάντησε αρνητικά. Σε συντριπτική πλειοψηφία (80%) οι ιδιοκτήτες των καταλυμάτων έχει μόνιμη κατοικία στην έδρα της επιχείρησής τους, ενώ μόνο το 1/5 (20%) κατοικεί σε άλλη περιοχή. Μόλις στα μισά από τα καταλύματα (49,2%) επιδοτήθηκε η κατασκευή τους από κάποιο πρόγραμμα (Leader, ΟΠΑΑΧ ή άλλο), ενώ το 50,6% δήλωσε ότι δεν έχει πάρει κάποιο πρόγραμμα. Τα 2/3 περίπου (61%) αυτών, δημιουργήθηκαν την τελευταία δεκαετία (2001-2010) όπως δίνεται στο σχήμα 1, ενώ πριν μια εικοσαετία υπήρχε μόλις το 14% των σημερινών καταλυμάτων.

Σχήμα 1: Έναρξη λειτουργίας της ξενοδοχειακής μονάδας
Figure 1: Opening of the hotel unit

Η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων κατά μήνα δίνεται στο σχήμα 2, στο οποίο φαίνεται ότι: τον Ιανουάριο τα καταλύματα εμφανίζουν πληρότητα σύμφωνα με τους ιδιοκτήτες τους της τάξεως 25,2%, τον Φεβρουάριο 22%, τον Μάρτιο 22,1%, τον Απρίλιο 24,4%, τον Μάιο εμφανίζει πτώση και κυμαίνεται στο 12%, όπως και τον Ιούνιο και διαμορφώνεται στο 11,1% και τον Ιούλιο και αγγίζει το 11,5%. Τον Αύγουστο εμφανίζει άνοδο στο 23,3%, τον Σεπτέμβριο στο 17,6%, τον Οκτώβριο στο 20,4%, τον Νοέμβριο στο 19,9% και τέλος ο Δεκέμβριος είναι ο μήνας με την μεγαλύτερη πληρότητα σε ποσοστό 28,9%.

Σχήμα 2: Πληρότητα ξενοδοχειακών καταλυμάτων κατά μήνα.
Figure 2: Occupancy hotel accommodations in months.

3.2 Προφίλ των επισκεπτών

Μια ομάδα ερωτήσεων είχε ως σκοπό να περιγραφεί από τους ξενοδόχους το προφίλ των επισκεπτών της περιοχής που χρησιμοποιούν τις υποδομές τους. Από την ανάλυση των απαντήσεων προκύπτει ότι περίπου οι μισοί περίπου επισκέπτες (47%) είναι νέοι πολίτες ηλικίας 26 έως 45 ετών. Πιο αναλυτικά : 11,3% είναι ηλικίας από 18-25 ετών, 20,1% είναι ηλικίας από 26-35 ετών, ποσοστό 27,3% είναι από 36-45 ετών, 23,3% από 46-55 ετών, 11,6% από 56-65%, ενώ τέλος ποσοστό 6,4% ετών είναι ηλικίας μεγαλύτερης των 66 ετών.

Η συντριπτική πλειοψηφία των επισκεπτών (89,4%) είναι Έλληνες και μόνο το 10,6% είναι αλλοδαποί. Όσον αφορά τους Έλληνες, το 38% προέρχεται από την περιοχή της Μακεδονίας, το 35% από την Αττική, το 12% από την Ήπειρο, το 8% από την Θεσσαλία, ενώ το 7% προέρχεται από άλλες περιοχές της Ελλάδας, ενώ οι αλλοδαποί κατά 28% προέρχονται από την Γερμανία, το 25% από το Ισραήλ, το 22% από την Ιταλία, το 20% από την Αγγλία και τέλος το 5% προέρχεται από άλλες χώρες.

Σύμφωνα με τους ξενοδόχους οι τουρίστες επισκέπτονται την περιοχή του Εθνικού Πάρκου σε ποσοστό 23,3% τα Σαββατοκύριακα, σε μεγαλύτερο ποσοστό 37,1% τις Αργίες, 29,2% επισκέπτονται την περιοχή τα Τρίημερα και μόλις το 10,4% τις Καθημερινές. Τέσσερις στους 10 επισκέπτες (36,7%), έρχονται στην περιοχή τον Χειμώνα και σε ίδιο ποσοστό περίπου τις άλλες εποχές, Άνοιξη (21,4%), Φθινόπωρο (21,1%) και Καλοκαίρι (20,8%). Τα ενδιαφέροντα των επισκεπτών είναι : κυρίως η ήρεμη διαμονή (58,5%), τα σπορ στη φύση (23,8%) ο περίπατος στη φύση (14,6%) και μόλις το 3,1% για άλλες δραστηριότητες όπως ορειβασία, πεζοπορία ή κάποιο συνέδριο.

Ως προς τα ενδιαφέροντα των επισκεπτών (κατηγορίες τουρισμού), το 9,6% του τουρισμού στην περιοχή είναι Θρησκευτικός, το 0,8% είναι Αρχαιολογικός, το 7% είναι Συνεδριακός, το 10,1% Φυσιολατρικός, το 18,7% Εκπαιδευτικός, το 7,1% Μουσειακός, το 21,% Οικολογικός, το 14,6% Περιπέτειας στη Φύση και τέλος το 11,1% ανήκει στην κατηγορία του Κινηγητικού τουρισμού. Οι ιδιοκτήτες ξενοδοχειακών καταλυμάτων στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου εκτιμούν ότι ο κύριος λόγος για τον οποίο έρχονται οι επισκέπτες στην περιοχή, σε ποσοστό 41,2%, είναι για τους παραδοσιακούς οικισμούς, μόλις το 16,4% έρχεται για το Εθνικό Πάρκο, ενώ τα χειμερινά και εναλλακτικά σπορ στη φύση συγκεντρώνουν τα ίδια ποσοστά στις απαντήσεις τους και κυμαίνονται στο 21,2%.

3.3 Προφίλ των ξενοδόχων

Με μια ομάδα ερωτήσεων επιχειρήθηκε η καταγραφή του προφίλ των ξενοδόχων και η δραστηριότητα στην οργάνωση της δουλειά τους. Από την ανάλυση προέκυψε ότι μόλις το 6,3% αυτών προσελκύει τους επισκέπτες του μέσω διαφήμισης στον τοπικό τύπο, το 6,9% μέσω διαφήμισης στον πανελλήνιο τύπο, το 17,8% μέσω της διαφήμισης σε περιοδικά εναλλακτικού τουρισμού, το 20,2% μέσω της διαφήμισης στο διαδίκτυο, το 16,7% με την διαφήμιση μέσω πελατών, το 13,5% με την διαφήμιση μέσω ραδιοφώνου ή τηλεόρασης και τέλος το 18,6% δήλωσε ότι προσελκύει τους επισκέπτες του μέσω των περαστικών που έρχονται τυχαία στη μονάδα.

Μόνο το 1/3 περίπου των επιχειρήσεων (36,2%) διοργανώνει οικοτουριστικές αποδράσεις στο πάρκο και από αυτές μόνο τα 2/3 (66%) οργανώνουν δράσεις στο φυσικό περιβάλλον σε συνεργασία με οργανωμένες οικοτουριστικές επιχειρήσεις, ενώ οι υπόλοιπες είτε ακολουθούν δικά τους προγράμματα είτε συνεργάζονται με ιδιώτες ξεναγούς (8,5%). Ένα θετικό στοιχείο, που υποδηλώνει οργανωμένη και δυναμική οικοτουριστική υποδομή στην περιοχή, είναι ότι τα συνεργαζόμενα γραφεία οικοτουρισμού είναι τοπικά (37%), έχουν έδρα τον νομό (40,7%) και μόνο το 22,3% είναι εθνικού χαρακτήρα.

Το αποθαρρυντικό είναι ότι το 63,8% των ξενοδοχείων παρέχουν μόνο διαμονή και δεν αξιοποιούν τον φυσικό πλούτο του εθνικού πάρκου, μέσω προβολής και οργάνωσης αποδράσεων στη περιοχή τους για προσέλκυση επισκεπτών.

Τα ξενοδοχειακά καταλύματα στην συντριπτική πλειοψηφία τους (86,2%) χρησιμοποιούν τοπικά προϊόντα στην κουζίνα τους, σε αντίθεση με το 13,8% που δεν χρησιμοποιεί. Κατά τους Dixon and Sherman (1991) οι κυβερνήσεις πρέπει να δίνουν κίνητρα για την προώθηση των τοπικών προϊόντων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας για τον ντόπιο πληθυσμό. Από τη φύση τους οι προστατευόμενες περιοχές δίνουν ευκαιρίες για την ενίσχυση του κοινωνικοοικονομικού ιστού των ορεινών περιοχών (Παπαγεωργίου κ.ά. 2003).

Επίσης σε ερώτηση που τους τέθηκε εξέφρασε το 55,4% άμεσα την προθυμία για την ύπαρξη ενός συμβολικού ποσού (π.χ. 2 €) στο τιμολόγιό τους, το οποίο θα γνωστοποιείται στον πελάτη και θα αποδίδεται στο Φορέα Διαχείρισης, για την διαχείριση του Εθνικού Πάρκου. Αυτό δείχνει ότι έχει γίνει κατανοητή η αξία του πάρκου και η σημασία του ως μοχλός ανάπτυξης για την περιοχή τους, ενώ το υπόλοιπο 44,6% εμφανίζεται αρνητικό και επισημαίνει για ακόμη μια φορά ότι στην δύσκολη οικονομική συγκυρία που βιώνει η Ελλάδα, αποτελεί πολυτέλεια η περισσότερη επιβάρυνση στους

πελάτες. Σε αρκετά πάρκα έχει καθιερωθεί η παρακράτηση από τους Φ.Δ. ενός συμβολικού ποσού από τα κέρδη των Tour-Operators για τις επισκέψεις στα πάρκα (Boo 1992).

Επίσης το 85,4% του δείγματος εξέφρασε την επιθυμία για τη δημιουργία ενός δικτύου μεταξύ των ξενοδόχων για ηλεκτρονική κράτηση και ενημέρωση των επισκεπτών για ύπαρξη κενών δωματίων, ενώ μόνο το 15,6% βλέπει αρνητικά την παραπάνω πρόταση. Αποτελεί ένα θετικό στοιχείο για οργάνωση-βελτίωση των υποδομών τους με τη χρήση της τεχνολογίας, αλλά παράλληλα υποδηλώνει και διάθεση για συνεργασία μεταξύ τους.

Ένα άλλο τμήμα του ερωτηματολογίου αναφερόταν σχετικά με το Φορέα Διαχείρισης (Φ.Δ.) του Πάρκου. Το 48,5% του δείγματος γνώριζε την ύπαρξή του, ενώ το 51,5% όχι. Το 17,5% όσων απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, δήλωσε ότι έχει κάποιου είδους συνεργασία με τον Φορέα Διαχείρισης κυρίως μέσω φυλλαδίων και ενημερωτικού υλικού, ενώ το 82,5% δήλωσε ότι δεν έχει συνεργασία. Το 54,5% δήλωσε ότι είναι ικανοποιημένο από την συνεργασία του με τον Φορέα Διαχείρισης, ενώ το 45,5% εμφανίζεται μη ικανοποιημένο και επισημαίνει μια δυστοκία όσον αφορά το θέμα της διάθεσης φυλλαδίων. Το θετικό είναι ότι από αυτούς (82,5%) που δεν έχουν συνεργασία με το Φ.Δ., περισσότεροι από τους μισούς (56,7%) επιθυμούν άμεσα συνεργασία μαζί του σε θέματα: οργάνωσης, διαχείρισης και προβολής του τουριστικού προϊόντος, προστασίας και προβολής των οικοσυστημάτων του πάρκου.

Αυτό σημαίνει ότι ο Φ.Δ. πρέπει να κάνει πιο έντονη και γνωστή την παρουσία του στην περιοχή με κάθε τρόπο, αλλά και να ενημερώνει φορείς, επιμελητήρια, πολίτες για το προστατευτέο αντικείμενο της δικαιοδοσίας του και παράλληλα να αξιοποιήσει όλες τις δυνατότητες που του δίνει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Οι έλεγχοι για τυχόν συσχετίσεις μεταξύ των απαντήσεων στις διάφορες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου δεν κατέδειξαν την ύπαρξη σημαντικών συσχετίσεων.

4. Προβλήματα

Όπως όλα τα Εθνικά Πάρκα έτσι και αυτό της Βόρειας Πίνδου αντιμετωπίζει διάφορα προβλήματα σε μέγεθος και ένταση. Τα κυριότερα προβλήματα που καταγράφηκαν στην περιοχή είναι: το πυκνό δασικό οδικό δίκτυο, η βόσκηση, η παράνομη υλοτομία. Στον τομέα αυτό χρειάζονται περισσότερα άτομα ως φύλακες του πάρκου αλλά και κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή (μέσα μεταφοράς, ασύρματοι επικοινωνίας, ελεγχόμενες διαβάσεις, παρακολούθηση επισκεψιμότητας).

Η έλλειψη γνώσης: τόσο για τα όρια του Εθνικού πάρκου (μόνο το 34,6% γνώριζε ότι η επιχείρηση του είναι μέσα στο Εθνικό Πάρκο και κυρίως στην περιοχή του Ζαγορίου) όσο και για την ύπαρξη του Φορέα Διαχείρισης (άγνοια το 51,5%) είναι προβλήματα που αντιμετωπίζονται με εξωστρέφεια του Φ.Δ., ενημέρωση με κάθε δυνατό μέσο πρώτιστα των κατοίκων και επιχειρηματιών του πάρκου για τον πλούτο της περιοχής τους. Η οικοτουριστική υποδομή του πάρκου όσον αφορά κέντρα ενημέρωσης (λειτουργούν πέντε), μονοπάτια, σήμανση κρίνεται ικανοποιητική ως πολύ καλή.

Η ιεράρχηση των προβλημάτων της περιοχής από τους ξενοδόχους του πάρκου είναι: σκουπίδια 16%, έλλειψη προστασίας τοπίου 13,1%, ανεπαρκείς οδικές και ενημερωτικές πινακίδες 11,9%, έλλειψη Σχεδιασμού στην τουριστική ανάπτυξη 11,6%, υπερβόσκηση 8,9%, πυρκαγιές-πυρασφάλεια 8,7%, λαθροϋλοτομίες 8,5%, αυτοκίνητα 8,2%, έλλειψη τουριστικής υποδομής και οργάνωσης 7,6%, πάρα πολλοί επισκέπτες 3,8%, άλλα (π.χ. λαθροθηρία) 1,7%.

Τα προβλήματα αυτά είναι που αντιμετωπίζει στην καθημερινότητά του ο επιχειρηματίας που δραστηριοποιείται στο πάρκο και δείχνουν την έλλειψη οργάνωσης και σχεδιασμού του οικοτουρισμού και λοιπών εναλλακτικών δράσεων στο πάρκο, κενό που καλείται να καλύψει ο Φ.Δ. σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και περιφερειακές υπηρεσίες.

Η έλλειψη δικτύωσης μεταξύ των ξενοδοχειακών μονάδων και η αδυναμία της ηλεκτρονικής παρακολούθησης της διαθεσιμότητας κλινών, η απουσία ενημέρωσης μέσω του κυβερνοχώρου για δυνατές δραστηριότητες που μπορεί να επιλέξει ο υποψήφιος επισκέπτης του πάρκου, αποτελεί ένα πρόβλημα η μη χρήση της τεχνολογίας για την βελτίωση του τουριστικού προϊόντος.

5. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Το Πάρκο Βόρειας Πίνδου, με τη ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού, είναι πλέον προσβάσιμο από τα μεγάλα αστικά κέντρα, τα αεροδρόμια και τα λιμάνια της χώρας. Η πλούσια βιοποικιλότητά του, το έντονο ανάγλυφο με την ποικίλη εναλλαγή του, το μωσαϊκό του τοπίου, η αρχιτεκτονική των οικισμών του το καθιστά σαν ένα μοναδικό οικοτουριστικό προορισμό και έτσι πρέπει να είναι.

Αυτό επιβεβαιώνεται και από την δυναμική της τελευταίας εικοσαετίας ως προς την υποδομή των καταλυμάτων, όπως αυτή καταγράφηκε στην παρούσα εργασία. Παράλληλα και η οικοτουριστική υποδομή έχει βελτιωθεί την τελευταία δεκαετία. Χρειάζεται μια οργανωμένη, καλά μελετημένη προβολή και ανάδειξη του Πάρκου, βελτίωση και πιστοποίηση των υπηρεσιών ώστε αυτό να καταστεί

οικοτουριστικός προορισμός, δηλαδή ποιοτικός τουριστικός προορισμός όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο, με ότι θετικά συνεπάγεται αυτό για την ευρύτερη περιοχή του Πάρκου.

Έτσι μόνο θα είναι δυνατή η αύξηση του ποσοστού των αλλοδαπών οικοτουριστών, οι οποίοι είναι μεν απαιτητικοί στην ποιότητα των υποδομών, των παρεχόμενων υπηρεσιών αλλά και αποφασισμένοι να τις πληρώσουν όταν τις ανακαλύψουν.

Η χρήση τοπικών προϊόντων από τις επιχειρήσεις εστίασης της περιοχής πρέπει να τονιστεί και προβληθεί περισσότερο ώστε να δημιουργηθεί ένα δίκτυο προβολής και διανομής των τοπικών προϊόντων (ιδίως των Π.Ο.Π.) και να αναπτυχθούν μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις.

Στην προσπάθεια ανάπτυξης του οικοτουρισμού στην περιοχή θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι προτάσεις που κατέθεσαν οι ξενοδόχοι που δραστηριοποιούνται στο πάρκο, και πιστεύουν ότι θα βελτιωθεί η ικανοποίηση των επισκεπτών με : την καλύτερη οργάνωση του δικτύου μονοπατιών (28,4%), την οργάνωση χώρων αναψυχής (19,9%), την καλύτερη σήμανση (19,3%), τη βελτίωση του υπάρχοντος οδικού δικτύου (17,1%), την προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (14,7%) αλλά και καλύτερη φύλαξη (0,6%) για την αποτροπή υποβάθμισης των ευαίσθητων οικολογικά περιοχών του πάρκου.

Τα περισσότερα από τα προβλήματα που ιεράρχησαν οι επιχειρηματίες με τα καταλύματα στο πάρκο, μπορούν να διευθετηθούν με οργάνωση, σχεδιασμό και πιστοποίηση του οικοτουριστικού προϊόντος, παρακολούθηση της επισκεψιμότητας, χωρική και χρονική κατανομή της στο πλαίσιο της φέρουσας ικανότητας του πάρκου, προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο Φ.Δ. του Πάρκου.

Βιβλιογραφία

- Boo E. 1992. Planning for Ecotourism, p 4-9.
- Ceballos-Lascurain H., 1996. "Tourism, ecotourism and protected areas: The state of naturebased tourism around the world and guidelines for its development", xiv+301pp, IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Dixon J., Sherman P., 1991. Economics of protected areas: a new look at benefits and costs, Earthscan London. <http://forestry.oxfordjournals.org/content/65/1/85.extract>.
- Economidis, P.S. 1991. Check list of freshwater fishes of Greece: Recent status of threats and protection. Hellenic Society for the Protection of Nature.
- Efthimiou G. 2008. Protected Areas and Alternative touristic forms, Workshop on "Ecotourism at Protected Areas", HELEXPO, Thessaloniki, Greece, 2008. <http://www.axiosdelta.gr/ΤαΝέατουΦορέα/tabid/64/Default.aspx>.
- Ευθυμίου Γ., 2007. Σημειώσεις Προστατευόμενων φυσικών περιοχών – Βιότοπων, Τ.Ε.Ι. Λάρισας – Παράρτημα Καρδίτσας – Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, σελ. 36-37.
- Karakousis, Y., C. Triantaphyllidis & P.S. Economidis 1991. Morphological variability among seven populations of brown trout, *Salmo trutta* L., in Greece. *Journal of Fish Biology* 38: 807-817.
- Kattoulas, M.E., A. Stephanidis & P.S. Economidis 1973. The fish fauna of the Aliakmon river system (Macedonia, Greece). *Biologia Gallo-Hellenica* 4(2): 175-188.
- Lindberg K. & Hawkins D., 1993. "Ecotourism: a guide for planners and managers". The Ecotourism Society, North Bennington, Vermont.
- Παπαγεωργίου Κ., Κ. Κασσιούμης, Π. Τσιακίρης, 2003. Συγκριτική καταγραφή των απόψεων των επισκεπτών στους εθνικούς δρυμούς Βίκου-Αώου, Ολύμπου και Πάρνηθας για το βαθμό οργάνωσης, το φορέα διοίκησης και τη χρηματοδότηση της διαχείρισης τους. 11ο Πανελλήνιο Δασολογικό Συνέδριο «Δασική πολιτική – Πρεμνοφυή δάση – Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος», 30/9-3/10/2003, Αρχαία Ολυμπία, σελ. 696-704.
- Σβορώνου Ε., 2003. "Μέθοδοι Διαχείρισης του Οικοτουρισμού και του Τουρισμού σε Προστατευόμενες Περιοχές". Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., WWF ΕΛΛΑΣ, Αθήνα, διαθέσιμο στο: <http://www.wwf.gr/images/stories/docs/ecos.pdf>.

STADY OF ECOTOURISTIC INFRASTRUCTURE AND INTEREST OF VISITORS IN NORTH PINDOS NATIONAL PARK

G. Efthimiou¹, A. Karageorgos¹ and G. Ziogas¹

¹*Department of Forestry and Natural Environment Management, Technological Educational Institute of Larissa, Karditsa annex, Greece. efthimiou@teilar.gr*

Abstract

The north Pindos National Park established in 2005 and it includes the Vikos-Aoos and Valia Kalda national parks. It is an area with rich biodiversity and huge ecological importance which becomes evident from the 11, till today, protected areas belonging to the Natura 2000 protected network, 11 wild life refugees, 2 Sites of Outstanding Natural Beauty 1 biogenetic reserve and 4 important areas for birds. The high interest and number of visitors in the area is reflected in the dynamics for developing hotel accommodation in the last decades, which are currently about 199 in the larger area, and the satisfactory ecotouristic infrastructure including 6 Information Centres, a large number of paths, observatories and view points, the activity of 10 alternative tourism businesses, 6 mountain refuges and 3 ski centres. The majority of hotel units (85%) out of the 130 that were included in our research sample are family business, the 2/3 of which were created in the 2000-2010 decade. The highest percentage of hotel bookings is observed in winter period and the park visitors are mainly Greeks (89,4%) and young men (26-45 ys old), and originate primarily from the Macedonia (38%) and Atiiki (35%) Peripheries. Foreign visitors originate mainly from Germany, Israel, Italy and United Kingdom. Approximatly half of the hotel owners (55,4%) are keen to add a symbolic amount (e.g. 2 €) to their accommodation prices to support the management of the Park from the Management Body. Furthermore, 85,4% of hotel owners is favourable to connecting their business to the Internet, considering it improves customer service, and cooperates with, mostly local, alternative tourism business. In addition, in 85% of hotels examined the provided food services are based on local products. Some of the challenges that need to be addressed by the Park Management Body are the park organization, planning (spatial and temporal distribution in the context of the current park capacity), quality, certification of the ecotouristic product, and visitor monitoring.

Key words: National Park of N. Pindos, visitor's management, Ecotourism, ecotouristic infrastructure